

Slavensko-bizantinski spomenici u Korčuli.

(V. Tab. II, br. 15. 16.).

Odmah nakon svojega doseljenja na jug, dakle u prvoj polovici VII vijeka, Srbi ili Hrvati naseliše i otok Korčulu, te ostadoše združeni s Neretvanima sve do onoga doba, kad prevlast Jadranskoga mora padne u ruke Mlečanima, to jest do godine 999 našega spasenja. Te iste godine udari na Korčulu mletački dužd Petar Orseolo II. i razori ju do temelja, kako pišu Kazoti i Lucio. U toj prigodi biće bile porušene i najstarije crkve Korčulanske.

Kad su se nazad devet godina kopali temelji za jednu kućaricu u dvorištu općinske zgrade, izašle su na svjetlost dvije dobro sačuvane natstupine vizant. sloga (Tab. II, br. 15), koje su sada spremjene u općinskomu muzeju. One imaju po jedan list na svakomu licu i po jedan na čoškama. Svijem je listovima lijepo završen vrh i završuje na tri ili više zubića, a lice jim je izragjeno na okomite žljebove. Obedvije natstupine imaju na dvije dijagonalno stojeće čoške po paomov list, karakterističan za natstupine bizantinskog sloga od VIII do IX vijeka. Kapitela s takovijem lišćem ima naslikanijeh u Cattaneovom djelu¹⁾ iz muzeja u Perugji, Milaanu i Cividale, iz crkve S. Satira u Milanu iz god. 879 te iz kripe u stolnoj crkvi u Oglaju iz god. 1019—1025. Nad lišćem stoje tri graditeljska članka: obla grivna (torus), niz malijeh četverostranijeh šiljnika tako-zvanijeh dijamantnijeh vrhova, te abakus svi na osnovi četvorine, kojoj je stranica duga 46·5 cm. Pri dnu lišća je štapić debeo 3·5 cm. koji je svijen u krugu. Dolnja ploha tog štapića ili cijele natstupine je krug sa promjerom od 37·5 cm. Natstupine su visoke po 50 cm. Treća takova natstupina, pa baš istog oblika, veličine i izradbe, te i istog uresa, tako da nije sumnje, da nepripadaju jednom te istom spomeniku, nahodi se izvrnuta pri vratima kapele S. Roka u kolegijalnoj negdašnjoj stolnoj crkvi S. Marka u Korčuli. Tu ona služi kao podstavak.

Krstione rake (fonte battesimale) (Tab. II, br. 16) iste izradbe, istog ukusa i iz istoga zemana iz kojega su i tri natstupine. Gornji rub te rake ima isti ures kao i natstupine; prije ploču te niz dijamantnijeh šiljaka pa oblu grivnu od koje je na raki izdjelan konopac. Pod konopcem ima na raki suviše niz plitko naskočenijeh zubaca.

¹⁾ L'architettura in Italia dal secolo VI al Mille circa.

Dovle je raka valjasta, te se ispod zubaca savija u odsječak polukruglje. Dolnja čest, trbuh rake nrešena je su četiri plohorezane glave, po ušima rek bi lavje, kojijema iz ustiju izlaze i uzgor se savijaju dvije akantusove grane. Glave imaju i debele surovo naznačene brkove, a naskočene su oko 2 cm. od dna. Četvrta glava i sva jedna četvrt rake, koja je k zidu okrenuta bila, nijesu u potankostima izragjene, nego je naskočeno ostavljen kamen kako bi se i ta strana mogla da dočera u svako doba. Ova raka ima sada drveni poklopac sa lokotom, i služi kao sprema za krštenu vodu, jer ima u crkvi druga manja krstionica. Raka je u X vijeku služila svakako za krštenje po ondašnjem općenitom običaju *per immersionem*, a biće kao takova po svoj prilici i spašena bila iz razvalina stare crkve ili zar i krstionice zajedno s natstupinom koja joj sada služi za podstavak, i koja je uz ostale dvije, koje su u novije doba iskopane, sačinjavala čest krstionice ili crkve, u kojoj se je nahodila i raka.

Zubići na raki jesu uzdržan klasički motiv. Tako plitko urezani nahode se na podnožju prezbiterija S. Marka u Mlecima iz 986 godine¹⁾, te na jednom putealu iz god. 1000 takogjer u Mlecima²⁾, pa i u stolnoj crkvi u Grado iz god. 814—818³⁾.

Dijamantni vršci jesu motiv, koji se pojavljuje na vizantinskijem spomenicima prve polovine srednjega vijeka, a kašnje postaje obljubljenijem motivom uresa romaničkog sloga. Oni urešuju n. p. jedan spleteni trak na jednom pilastru protira u Cimitile iz početka VIII vijeka⁴⁾.

Početak nekakve organske sveze graditeljskih članaka, sličnost izradbe akantusova lišća sa mletačkim spomenicima X vijeka, kao što i kasno naseljenje Korčule daju nam povoda misliti, da korčulanska krstiona raka i tri bizantinske natstupine potiču iz druge polovine X vijeka. Sva ta četiri komada vrlo dobro su sačuvana, a izklesana su od sitnozrnata bijela vapnenjaka s otočića Vrnika kod Korčule, te su nam dokazom, da su još i u to doba korčulanski kamenari stajali na visini suvremenog umjetničkoga razvitka.

U Korčuli, o Duhovima 1890.

Frano Radić.

¹⁾ Cattaneo. L' arch. in Italia ecc. str. 272.

²⁾ " Nav. dj. str. 280. ³⁾ Nav. dj. str. 240. ⁴⁾ Nav. dj. str. 76.